

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Perfectionibvs Moribvsqve Divinis Libri XIV

Lessius, Leonardus

Antverpiae, 1620

Cap. III. De Dominio proprietatis, & duobus primariis eius titulis, Creatione
& Conseruatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46817](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46817)

ctione humana: ac proinde integram potestatem absoluendi confiteri & constari ex duplici potestate seu iurisdictione, quarum altera sit immediatè à Christo, altera ex concessione Prælati. Quod non videtur rationi consentaneum: longè enim perfectius est, vt tota potestas, quæ effectiuè causat remissionem & iustificationem, sit immediatè à Christo; & iurisdictionis illa quæ datur à Prælato, solum sit veluti applicatio materiæ, & per eam dentur subditi, sine quibus potestas actiua non potest exire in actum. Vnde illa iurisdictione se habet vt necessaria conditio, non vt pars virtutis actiuæ remittendi peccata. Aliud enim est, habere potestatem remittendi peccata necessariam ex parte causæ effectricis; aliud, habere actu subditos, in quos ea vtaris, vt multis exemplis ostendi potest. Verùm fusior de his tractatus non est huius loci. Vide Gabrielem Vasquez tom. 4. De Sacramentis, q. 93. a. 1. dub. 2.

Applicatio
materiæ.

CAPVT III.

De Dominio proprietatis, & duobus primariis eius
titulis, Creatione & Conseruatione.

Dominium
proprietatis.

SECUNDO modo accipitur *dominium* pro iure disponendi de re 17 aliqua pro suo arbitratu; ita vt possit illam consumere, vastare, conseruare, donare, sine cuiusquam iniuria. Sic homo propriè est dominus sui iumentis, quia habet ius illius vtendi, vel etiam perimendi, prout ipsi placuerit; nec roganti cur illud ita tractet, tenetur aliam reddere rationem, quàm, *Sic placet.*

Hac ratione Deus est perfectissimè *Dominus* totius creaturæ. Vnde in Scripturis vbique ferè vocatur *Dominus*: & creaturæ dicuntur esse *ipsius*, ipsi seruire & famulari. 1. ad Tim. 6. *Quem suis temporibus ostendit beatus, & solus potens Rex regum, & Dominus dominantium.* Psal. 88. *Tui sunt cali, & tua est terra, orbem terræ & plenitudinem eius tu fundasti.* Psal. 118. *Ordinatione tua perseverat dies, quoniam omnia seruiunt tibi.* Iob 4. *Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem.* Psal. 115. *O Domine, quia ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ.*

Vnde habens
illud Deus.

Habet autem Deus hoc dominium non occupatione, quasi res antea fuerint adespota, & ipsæ veluti in vacuum mundi possessionem sit ingressus; non donatione, non successione, non emptione, qua ab alio id comparauerit, (quibus modis homines dominia rerum

rerum

rerum comparare solent:) sed longè alijs & sublimioribus titulis, potissimum quatuor.

- 18 Primus est titulus *creationis*: quia omnia ex nihilo solus creauit, & totum esse rerum omnium sua omnipotentia & sapientia finxit. Hic titulus est præstantissimus, & summum ius tribuit. Non enim potest esse maius ius aut dominium, quàm sit illud quod competit ratione dependentiæ & subiectionis essentialis. Nam quò magis est quid alicui subiectum & ab eo dependens, eò maius ius & dominium hoc in illud habet. Sic homo maius dominium habet in actiones internas quàm externas, quia internæ sunt ei magis subiectæ, & maiorem à voluntate eius dependentiam habent quàm externæ; cum hæ etiam à membris corporis & rebus externis pendeant. Et in actiones externas sensuum & membrorum maius habet dominium, quàm in fortunas & opes quas possidet; quia illæ maiorem ab eo dependentiam habent, vt quæ ab intrinseco proueniant, hæ verò ab extrinseco. Vnde & actionum dominium non habetur successione, emptione, vel occupatione, sed ab intrinseco manat: opum verò dominium ab extrinseco, titulo aliquo iure ciuili aut gentium recepto, obtinetur; ac proinde modo imperfectiore. Quare cum dependentia creaturæ à Deo per creationem, sit essentialis & summa, summum dominium & ius Deo tribuit.

Hoc dominium insinuat apertè Esther 13. *Domine Rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tua resistere voluntati, si decreueris saluare Israel. Tu fixisti calum & terram, & quidquid celi ambitu continetur. Dominus omnium es.* Ex eo quòd ipse omnia condidit, colligit ipsum esse Dominum vniuersorum, & cuncta in eius ditione & potestate esse posita.

- 19 Explicat hoc dominium Apostolus ad Rom. 9. similitudine iuris quod figulus habet in fictile. *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* *Utrum est, qui à Deo factorum rationem exigas. Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* vbi ostendit manifestè, Deum habere tantum iuris & potestatis in singulos homines, quantum figulus in vasa fictilia. Vnde sicut figulus potest vas fictile conseruare ad splendorem & ornamentum domus, vel frangere & abiicere in sinitum, vt ad ministeria honesta, vel ad infima & sordida; nec potest illud conqueri de iniuria, aut dicere, Cur sic mecum agis? Ita Deus in singulos homines, imò in omnes creaturas ius habet vt eas vel conseruet,

Quatuor tituli domini diuini.

1. Creatio.

Exemplum figuli & vasis.

Maius est
ius Dei in
rem creatam
quam figuli
in vas fictile.

feruet, vel perimat, & in nihilum redigat; ijs vtatur ad splendida, vel ad abiecta; ornent prosperis, vel exerceat aduersis. Nec quisquam potest queri de iniuria, aut rationem factorum exigere. Imò ius Dei in creaturas est longè maius quàm figuli in vasa fictilia: nam creatura pendet à solo Deo quoad omnia; & quamuis in multis vtatur causis secundis, hās ipsemet instituit, & opus ijs non habet; fictile verò non à solo figulo pendet, sed ab argilla ex qua constat, ab aqua qua maceratur & tractabilis redditur, à rota qua formatur, ab igne quo excoquitur; quibus omnibus non minùs quàm figulo debet, qui solum per motum localem illa applicat, per se autem nihil tribuit. Quòd si ipse habet tantum iuris in fictile propter applicationem causarum quas ipse non fecit, & quæ ab ipso vim non habent; quantum iuris erit Deo in creaturas, qui solus materiam, formam, potencias, qualitates, & ornamenta omnia sua vi contulit?

2ª Conser-
uatio.

Secundus titulus est *Conseruatio*: non enim satis est creaturam 20 semel fecisse, sed opus est assidua conseruatione vt in esse permaneat. Itaque totus ille impetus & influxus, quem primo creationis momento præstitit, vt rem ex nihilo in lucem & speciem excitaret, debet indefinenter continuari, omnibusque momentis dari: alioquin si vel vnico temporis puncto intermitatur, tota creatura funditus peribit, & in suum nihilum, vnde emerfit, relabètur. Sicut vt mundus illustretur, non sufficit solem semel ex se lumen fudisse, sed necesse est vt illud assiduè conseruet, continuando primum influxum. Si enim vel vnico momento vim suam cohiberet, repente totum lumen extingueretur. Similiter si pondus aliquod in aère manu suspendas, illud assiduè sursum teneri, & eodem impetu ibi conseruari debet, quo ab initio ibi est suspensum. Idem cernitur in speciebus visibilibus, & in actibus vitalibus.

Hinc rursum oxitur summum ius Deo in creaturā. Quod enim potest ius maius animo concipi, quàm posse omnia in nihilum reducere sola cessatione operationis & beneficentiæ? Nam quid est quod Deum cogit hunc beneficum & substantificum influxum continuare? cui debitor est vt hunc semper præstet? Itaque omni momento potest illum sistere & cohibere: quòd si faciat, ruet tota huius mundi machina in suum centrum, hoc est in nihilum, & euanescet omnis rerum natura.

Probatum ex
Scriptura sa-
cra.

Porro ne quis de hac rerum mirabili à Deo dependentia assidua 21 dubitet, aut considerata earum soliditate & firmitate, putet eas se-
mel

mel factas posse per se consistere, ostendam illud non esse Philosophicam speculationem vel opinionem, sed certum Religionis nostrae dogma à Scripturis & Patribus traditum, & firma fide tenendum. Probatum ergo ex Scripturis. Sapient. 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis.* quasi dicat: Cum ubique praesens sit, omniaque conseruet intimè, nihil illum later, non cogitationes internæ, non occulta murmura, non blasphemæ voces, &c. Et Sapient. 11. *Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset, conseruaretur?* At si non requiritur continua conseruatio, non est opus illa voluntate ut res permaneant: nihil enim operabitur, & opus semel factum per se stabit, cum nulla res extrinseca illam possit labefactare. Ad Hebr. 1. *Nonissimè locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & secula. qui cum sit splendor gloria, & figura substantiæ eius, portansq; omnia verbo virtutis sue.* Hic aperte docet Apostolus, per Filium non solum condita esse omnia, sed etiam eius omnipotenti virtute omnia portari, sustineri, & veluti sursum in esse & natura suspensa teneri, ne in suum nihil recidant; sicut cum quis pondus quod portat & suspensum tenet, dimittit, mox id deorsum cadit. Ita hunc locum exponunt Patres. Anselmus, *Portat, inquit, omnia, id est, sursum tenet ne decendant, & in nihilum reuertantur, vnde creata ab ipso fuerant: & sustentat ea, non labore & difficultate, sed imperio suæ potentie.* Chrylostomus Hom. 2. in Epist. ad Hebr. *Feratq; omnia, id est, gubernet omnia: siquidem cadentia & ad nihilum tendentia continet. Non enim minus est continere mundum, quàm fecisse: sed si oporteat aliquid admirandi dicere, adhuc amplius est. Nam in faciendo, rerum quidem essentia productæ sunt; in continendo vtrò, ea quæ facta sunt, ne ad nihilum redeant, continentur.* Eadem verba habet Commentarius qui tribuitur Ambrosio. Eodem modo exponunt hunc locum Theophylactus, Haymo, & alij. Ad Coloss. 1. *omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.* Hic rursus Apostolus distinguit creationem & conseruationem, dicitque non solum per ipsum, ut per virtutem Patris, & in ipso, tamquam immenso quodam sinu creata esse omnia; sed etiam omnia consistere & conseruari. id enim significat illud: *πάντα ἐν αὐτῷ συνέσθη.* Chrylostomus Hom. 3. in hanc Epist. *Quod verò dicit, In ipsum, quid est? hoc scilicet, in ipsum pendet omnium hypostasis. Non solum ipse ea ex nihilo ad hoc ut essent produxit, sed & idem ipse nunc quoque ea conseruat*

R

seruat

seruat & tuetur, ita ut si ipsius cura destituerentur, mox perirent & corrumperentur. Sed non dixit, Conseruat, quod crassius fuisset, sed quod subtilius, nempe quod omnia in ipsum pendent. Dumtaxat ad ipsum annuere & inclinari satis est ad conseruandum & constringendum; ita & Primogenitus veluti fundamentum est. & infra: Ne putes eum esse ministrum, dicit eum omnia conseruare, quod non minus est quam omnia creare.

Anselmus: Omnia in ipso constant; quia sicut omnia creauit, sic omnia continet & regit. Omnia in ipso constant; quia secundum immensitatem incircumscripta & incomprehensa Diuinitatis eius, omnia sunt intra ipsum, & ne in nihilum redeant, per eum consiſtunt. Eodem modo exponunt ceteri.

Ioannis 5. Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Hunc locum omnes explicant de operatione qua mundum conseruat, & rebus omnibus cooperatur. D. August. l. 4. De Genes. ad literam, c. 12. Potest etiam intelligi, Deum quieuisse a condendis generibus creatura, quia ultra iam non condidit aliqua genera noua. Deinceps autem vsque nunc & ultra operatur eorundem generum administrationem qua tunc instituta sunt, non ut ipso saltem die septimo potentia eius a celi & terra, omniumque rerum quas condiderat gubernatione cessaret; alioquin continuo dilaberentur. Creatoris namque potentia, causa est subsistendi omni creatura, qua ab eis qua creata sunt regendis, si aliquando cessaret, simul & eorum cessaret species, omnisque natura concideret. Neque enim sicut structuram adium cum fabricauerit quis, abscedit, atque illo cessante stat opus, ita mundus vix ictu oculi stare potest, si ei Deus regimen suum subtraxerit. Proinde cum Dominus ait: Pater meus vsque modo operatur, continuationem quorundam operis eius, qua vniuersam creaturam continet & administrat, ostendit. Idem prosequitur filius, & probat ex duobus Scripturae locis. Et in Enchiridio cap. 27. Non sane Creatoris desistente bonitate, & malis angelis subministrare vitam, viuacemque potentiam, qua subministratio si auferatur, continuo interibunt. Idem docet aliis multis locis.

Ambrosius l. 7. in Lucam c. 13. Denique ut Deus ab operibus mundi quieuit, non ab operibus, cuius sempiterna & iugis operatio est, sicut Filius ait: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Simili modo explicant hunc locum Chrysoſt. Hom. 27. in Ioannem, Cyrillus l. 2. in Ioan. cap. 18 3. Theophyl. in cap. 5. Ioannis, & alij.

Effectus & functiones rerum naturalium Deo tribuuntur.

Præterea sacra Scriptura passim Deo tamquam auctori tribuit operationes & effectus causarum naturalium. Matth. 5. Qui solem suum

suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Psal. 103. & 146. Qui producit in montibus fenum, & herbam seruituti hominum. Iob 10. Manus tua Domine fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu. Nonne sicut lac multisti me, & sicut caseum me coagulasti? pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me, &c. Quibus verbis aperte significatur, Deum non solum vires rerum olim ipsis inseruisse, sed etiam assidue illas conseruare, & illis immediatè cooperari vt effectus suos producant. Primò, Quia alioquin solum remotè & improprie diceretur hæc facere, sicut improprie & remotè dicitur sol calefacere, dum calefacit me lapidis, cui sol calorem impressit. Et simili modo possemus dicere, omnes rerum generationes fieri à primis mundi indiuiduis, quia fiunt virtute ab illis accepta. Secundò, Quia Dominus intendit nobis commendare quotidianam & assiduam Patris cælestis beneficentiam, non veterem solum initio mundi exhibitam; vt nos eum, tamquam veri filij quotidie imitemur. Tertiò, Quia Patres ex istis locis probant, Deum assidue operari, etiam die Sabbati. quòd si solum diceretur illa facere, quia olim res creauit, & talem vim dedit, nullo modo inde sequeretur, illum operari etiam die Sabbati: sicut qui horologium disponit Feria sexta, quod toto die Sabbati currit, non idcirco dicitur operari die Sabbati. Vide Chrysostomum, Cyrillum, & Theophylactum supra. Denique cum Deus solem crearet, nondum erant mali; quomodo ergo ratione istius creationis dicitur, quòd faciat solem suum oriri super bonos & malos? &c.

23 Secundò, Probatur ex Patribus, & præter supradictos id clarissime tradit Dionys. lib. De diuin. nominib. cap. 10. Τὸ μὲν γὰρ (παντοκράτωρ) λέγει τὸ εἶναι τὸ πάντων αὐτὸν εἶναι παντοκράτορα ἐν ἑδρᾷ, συνέχουσαν καὶ ἀρραγῆς ἐν ἑαυτῇ τὸ πᾶν ἀποτελεῖσαι. καὶ εἰς ἑαυτῆς τὰ ὅλα καθέ-

περ ἐκ ρίζης παντοκράτορος ἀρραγῆς, καὶ εἰς ἑαυτὴν τὰ πάντα καθέπερ ἐκ πυθμῶνα παντοκράτορος ἐπιρέφουσιν, & συνέχουσιν ἅμῃ τὰ πάντα ἐν ἑδρᾷ παντοκράτῃ, τὰ συνέχοντα πάντα καὶ μίαν συνέχουσιν, πάντα συνοχῆν ἀσφαλίζοντες, καὶ ἐκ ἐώσαν ἅμῃ διεκτυτὸν ἐκ ἑαυτῆς, ὡς ἐκ παντελῆς ἐξίας κινεῖν ὅλα ὅλα. Omniteneus (sic enim videtur hic vertendum παντοκράτωρ, non omnipotens: nam de omnipotentia egerat cap. 8.) dicitur, quòd sit omnium sedes, omnia continens & complectens, & cuncta stabiliens, fundans atque constringens, & vniuersum in se insolubile præstans: & ex se veluti ex omnitenente radice cun-

ita producat, atque ad se ut ad omnitenens fundum uniuersa conuertens, & continens ut omnium sedes omnica-pax; omnia contenta una prae-
 cellenti connexione communiens, neque sprens ea sibi excidere, ne
 tamquam exactissimo domicilio mota dispereant. His verbis multis
 modis Dionysius hanc conseruationem explicat, de quibus infra.
 Idem cap. 13. Διατείνον ὅτι πᾶν τὰ εὐα, καὶ ἕως πᾶντα τῶν ἀνελευθερίων
 ὄντων ὄσει, καὶ ἀτελοῦς τῶν ἐργασιῶν. Pertingens ad omnia pariter, & su-
 pra omnia indeficientibus largitionibus, & interminabilibus operatio-
 nibus. Idem clarius verbis sequentibus, ubi dicit, hanc largitionem
 esse semper eandem, & incessabilem, & imminuibilem. Eandem sen-
 tentiam insinuat multis alijs locis.

Origenes l. 2. Peri archon: Quomodo in Deo uiuimus & mouemur
 & sumus, nisi quia uirtute sua uniuersum constringit & continet mun-
 dum? Et infra: Uniuersum mundum uirtutis suae plenitudine replet &
 continet.

Damascenus l. 1. cap. 3. De fide orthodoxa: Creatura conuexio,
 conseruatio, & gubernatio, docet nos Deum esse, qui istud uniuersum
 constituit, & continet, & conseruat, & prudentia sua regit. Idem do-
 c. cap. 16.

Eandem sententiam expressè docet Hieronymus contra Pela-
 gianos, & epist. ad Ctesiphontem. quibus locis non solum docet,
 ad fidem Catholicam pertinere conseruationem rerum, sed diui-
 nam cooperationem cum omnibus rebus.

Prosper Sententia 277. ex August. lib. 4. De Genesi c. 12. Crea-
 toris omnitenentis omnipotentia causa est subsistendi omni creatura:
 quae uirtus si ab eis quae condidit regendis aliquando cessaret, simul om-
 nium rerum species & natura concideret. proinde quod Dominus ait, Pa-
 ter meus usque modo operatur, continuationem quamdam operis eius
 qua simul omnia continet & administrat, ostendit, &c.

Gregorius l. 2. Moral. c. 12. Caelum palmo metiens, & terram pugi-
 lo concludens, ostenditur quod ipse sit circumaueque rebus cunctis quas
 creauit exterior. Per sedem ergo cui praesidet, intelligitur esse interius
 supraque, per pugillum quo continet, exterius subterq; signatur. Quia
 enim ipse manet intra omnia, ipse extra omnia; ipse supra omnia, ipse
 infra omnia; & superior per potentiam, & inferior per sustentationem;
 exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem, sursum regens,
 deorsum continens; extra circumdans, interius penetrans. Nec alia par-
 te superior, alia inferior; aut alia parte exterior, atque alia manet inte-
 rior, sed unus idemq; totus ubique praesidendo sustinens, sustinendo prae-
 sicens,

fidens, circumdando penetrans, penetrando circumdans. Hic inter cetera docet, mundum à Deo sustineri, ne in nihilum relabatur. Idem lib. 16. cap. 18. *Cuncta ex nihilo facta sunt, eorumque essentia rursus in nihilum tenderet, nisi eam auctor omnium regiminis manu sustineret. & paulò antè: Sunt enim hæc omnia, sed principaliter non sunt, quia in semetipsis minimè subsistunt; & nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt.*

Bernardus Serm. 6. in Dedicat. Ecclesiæ: *Est in omni loco, omnia vniuersaliter continens, omniâque disponens.* Idem Præfatione in Psalm. *Qui habitat. Quid enim timendum nobis, si adsit qui portat omnia? Quid est quod totam terræ molem sustinet, & vniuersus orbis cui innititur? Nam si est aliquid quod sustineat omnia, ipsum à quo sustinetur? Non inuenitur nisi virtutis verbum omnia portans. Verbo enim Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Et lib. 5. De Consider. *Quid item Deus, sine quo nihil est, tam nihil esse sine ipso, quàm nec ipse sine se potest. Ipse sibi, ipse omnibus est. ac per hoc quodammodo solus est ipse, qui suum ipsius est, & omnium esse. vbi apertè essentialem à Deo dependentiam docet. Et infra: Quid est Deus? Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ex quo omnia creabiliter, non seminabiliter: per quem omnia, ne alium auctorem, alium opificem arbitraris: in quo omnia, non quasi in loco, sed quasi in virtute.*

Hugo de S. Victore Tract. 1. Erudit. Theolog. *Indubitanter credimus, Deum ubique essentialiter esse: nec sine eo potest aliquid subsistere, etiâ per momentum, ex omnibus quæ fecit, quia omnia continet & penetrat, & à nullo continetur.*

Idem docent omnes Scholastici, nemine excepto, etiam Durandus, vt patet in 1. d. 37. q. 1. etsi enim solus sentiat ex omnibus, Deum non concurrere in operando cum singulis rebus; tamen docet, Deum assiduè conseruare res omnes per se subsistentes, & materiam primam. Idem senserunt Philosophi, præsertim Platonici, qui idcirco docuerunt, mundum semper à Deo fieri, & pendere à Deo, sicut umbra pendet à corpore, & lumen à sole, vt ostendit Marsilius Ficinus lib. 2. Theol. Platon. c. 7. Idem videtur sentire Aristoteles lib. 1. De cælo, cap. 9. sub finem, cum ait, *ab æterno & immortalis aone dependere esse & vitam aliis perfectiùs, aliis obscuriùs.* in quem locum vide Scaligrum in Exercitationibus contra Cardanum versus finem.

24 Tertiò, Probatur ratione. Si mundus potest stare sine assiduo

R 3

Dei

Probatur
ratione.

Dei influxu, & conseruatione, multa sequuntur incommoda. Primum, Ipsum non habere essentialem dependentiam à Deo, sed extrinsecam & accidentariam, qualem habet opus ab artifice, & filius à parente. Quod enim essentialiter ab aliquo dependet, semper dependet, & non solum primo momento quo producitur. At qui absurdum est dicere, mundum non habere essentialem dependentiam à Deo. sic enim non repugnaret ei, habere esse, & non à Deo, ac proinde vel habere esse à se, vel ab alio principio quod non est Deus, quorum vtrumque implicat. Dico mundum & res omnes habere essentialem dependentiam à Deo, non quod hæc vel illa particularis dependentia ei sit essentialis; sed quia dependere in genere à Deo, ei essentialiter est. Secundò, Mundum minus à Deo pendere, quàm intellectio aut volitio pendeat ab anima, visio ab oculo, lumen à sole. Hæc enim ita à suis causis pendunt, vt assidua conseruatione opus habeant. Tertio, Minus pendere à Deo mundum, quàm animalia & plantæ pendeant à sole: hæc enim ferè assiduo solis influxu opus habent; alioquin mox contabescere incipiunt. Imò, viuientia, magis à sole quàm à Deo penderent. Quarto, Res quæ quotidie oriuntur, non magis pendere à Deo quàm à causis suis particularibus. Quintò, Deum esse penè otiosum in mundo, & mundum non egere amplius opera ipsius: sicut domus firmiter extructa, in qua nihil potest labare, non eget amplius opera artificis. Sextò, Deum non gubernare mundum, nisi ratione primæ creationis, qua illi vires operatiuas, ex quibus hic cursus rerum ducitur, impressit. Septimò, Deum non posse Angelum, vel materiam primam, vel animam rationalem in nihilum redigere. Non enim id potest creando aliquid positium illorum naturæ ita repugnans, vt eam aboleat, quia non sunt formæ subiecto affixæ, vt per alias excludi queant: neque aliquid positium fingi potest, quod illis coexistere nequeant: neque etiam subtractione influxus conseruantis, quia supponit illa sententia, mundum non egere causa conseruante.

Ex his patet, certa fide tenendum esse, res omnes creatas assidue à Deo pendere, & eius assiduo influxu egere: & hunc influxum non necessariò à Deo manare, sicut lumen à sole, vt quidam Philosophi imaginati sunt, sed omnino liberè: ac proinde ratione huius Deum summum ius habere in omnem creaturam; cum omni momento funditus ab illius arbitrio pendeat.

Porro hæc conseruatio, vt ex prædictis testimoniis colligitur, etiam

etſi vnica ſit & vnus modi, tamen quadruplici modo concipi poteſt. Primò, Per modum *ſuſtentionis*, quaſi creatura Deo veluti firmiſſimo fundamento & fundo ſit innixa, & ipſe eam infernè quaſi ſuſtineat, ne in centrum ſui nihili recidat. Sic Dionyſius ſuprà Deum vocat *ſedem omnitenentem, fundum, fundamentum omnium.* & Gregorius, *Deum eſſe infra omnia, & ſubtus creaturam ſuſtentare.* Secundò, Per modum *ſuſpentionis*. Deus enim creaturam ex abyſſo nihili quaſi trahit ſurſum verſus ſeipſum, ad eſſe, & ad ſpeciem certam, & in ea illam quaſi ſuſpenſam tenet, ne in ſuam abyſſum, vnde educta eſt, recidat. Sic Anſelmus ſuprà, *Portat, inquit, omnia, id eſt, ſurſum tenet ne decidant, & in nihilum reuertantur, vnde creata ab ipſo fuerant.* Idem inſinuat verbum *dependere, dependentia.* Tertio, Per modum *influxus & ſubmiſtrationis*. Sic D. Auguſtinus & Dionyſius ſuprà vocant operationem, largitionem indefinentem, ſubmiſtrationem *eſſe & naturam.* Idem ſignificatur, cum Deus dicitur omnium *eſſe, omnium vita.* Quarto, Per modum *connexionis & conſtrictionis*. Sicut enim res fluxa, niſi aſſidue conſtringatur & connectatur ſuis partibus, ſtatim diſſluit & diſſoluitur: ita niſi Deus interiùs conſtringat & connectat partiſculas omnes minimas, aut totalitates rei, ipſa tota in nihilum ſoluetur. Hoc ſignificant Patres, cum dicunt, Deum omnia continere, & conſtringere: *κατα κράτος ἔχει ὅσα ἐποίησεν.*

Conſeruatia
creatorum
quatuor mo-
dis concipi-
tur.

CAPVT IV.

*Virum ad conſeruationem rerum ſufficiat minor
influxus Dei quam ad earum creationem.*

26 VERVM occurrit hinc quaſtio Theologo digna, & paulò fuſius more Scholaſtico diſcutienda; vtrum ad hanc conſeruationem ſufficiat concurſus quidam, ſeu influxus generalis; an vero opus ſit influxu determinato, qualis neceſſarius eſt, quando res à ſolo Deo producitur. Erunt ſit in iſtis nominibus aequiuocatio (nam influxus vel concurſus generalis interdum vocatur qui eſt ordinis naturalis, & concurſus ſpecialis qui eſt ordinis ſupernaturalis) *influxum generalem* hinc vocamus, qui ex parte Dei eſt indeterminatus ad hoc vel illud genus rerum, ſed ſolùm determinatur quatenus coniungitur concurſui determinato cauſae creatae, & cum eo coaleſcit in vnum totalem & integrum influxum ſufficientem ad rei

An influxus
generalis ſuf-
ficiat ad con-
ſeruationem
rerum.

Influxus ge-
neralis.